

Broedvogels van Planken Wambuis in 2021

Joost van Bruggen &
Michel Klemann

Sovon-rapport 2022/13

Broedvogels van Planken Wambuis in 2021

Joost van Bruggen & Michel Klemann

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Vereniging
Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2022

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Vereniging Natuurmonumenten

Wijze van citeren: van Bruggen J. & Klemann M. 2021. Broedvogels van Planken Wambuis in 2021. Sovon-rapport 2022/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Michel Klemann & Joost van Bruggen (Grauwe Klauwier)

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Gebiedsbeschrijving	4
2.1. Bodemgebruik	4
2.2. Beheer	7
3. Werkwijze en omstandigheden in 2021	8
3.1. Veldwerk Sovon-kartering	8
3.2. Interpretatie Sovon-kartering	9
3.3. Vrijwilligersmonitoring BMP-plots	9
3.4. Weersomstandigheden	10
3.5. Foutenmarges/bijzonderheden	13
4. Resultaten	14
4.1. Soorten en aantallen in 2021	14
4.2. Soortbesprekingen	15
4.3. Vergelijking broedvogelaantallen 2013 – (2020-2021)	18
5. Evaluatie	21
Literatuur	22
Bijlage verspreidingskaarten 2021	23

Samenvatting

In het voorjaar van 2021 zijn het Planken Wambuis en enkele bossen en heidevelden rondom Wolfheze gekarteerd op broedvogels. Het is een uitgestrekt gebied met bos, heide, voormalig stuifzand en voormalige akkers op de Zuidwest-Veluwe. Het beheer is in handen van Vereniging Natuurmonumenten. Het te inventariseren gebied bestond uit een deel dat geïnventariseerd is door Sovon en een negental BMP-plots die door vrijwilligers worden geteld. In het Sovon-deel werd gemiddeld 9,5 minuten per hectare besteed aan veldwerk. Er zijn 71 broedvogelsoorten aangetroffen, waarvan er 14 voorko-

men op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten te weten: Koekoek, Draaihals, Grauwe Klauwier, Wielewaal, Raaf, Zwarte Mees Matkop, Veldleeuwerik, Boerenwaluw, Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Huismus, Graspieper, en Kneu. Acht algemene soorten zijn niet integraal geteld te weten: Pimpelmees, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf, Winterkoning, Merel, Roodborst en Vink.

Het gebied is van regionaal van belang door de aantallen van Nachtzwaluw, Draaihals, Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Boomleeuwerik, Gekraagde Roodstaart en Grauwe Klauwier.

Figuur 1. Berkengroepje op de Oud Reemsterheide 25 juni 2021. Foto: Michel Klemann

1. Inleiding

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Vereniging Natuurmonumenten jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. Net als in het voorjaar van 2013 is het Planken Wambuis in 2021 geïnventariseerd op broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde het grootste deel van de inventarisatie uit. Voorts liggen in het gebied negen BMP-plots die door vrijwilligers worden gemonitord, zij het niet in al gevallen jaarlijks. De meest recente resultaten van deze tellingen zijn wel meegenomen in deze rapportage.

Het veldwerk vanuit Sovon werd gedaan door Joost van Bruggen en Michel Klemann. Contactpersoon bij Vereniging Natuurmonumenten was Ellen ter Stege. Contactpersoon bij Sovon was Joost van Bruggen. Negen BMP-plots werden door vrijwilligers onder handen genomen in de periode 2019-2021. Vier

daarvan werden in 2021 geteld door Maarten Kubbe, André van Dijk, Luc Berris en Max Janse. Voor een vergelijking van de broedvogelaantallen ten tijde van de laatste integrale kartering (2013) met 2020-21 zijn o.a. ook de gegevens gebruikt van Oscar Langevoord van BMP-plot Wolfheze laag (2013 en 2020).

Uitgebreide gegevens over het voorkomen van de Grauwe Klauwier in het Planken Wambuis en omgeving werden ontvangen door Hans Buesink en zijn zover deze binnen het begrensde telgebied vielen in dit rapport verwerkt.

Voor hulp in bij de totstandkoming van dit rapport danken wij John van Betteray, Vincent de Boer, Bas Hissel & Lara Marx. Een concept versie van dit rapport is becommentarieerd door Jacintha van Dijk & André van Kleunen.

Figuur 2. Sayaguesa-runderen op de Oud Reemsterheide 25 juni 2021. Foto: Michel Klemann.

2. Gebiedsbeschrijving

2.1. Bodemgebruik

Het Planken Wambuis ligt op de Zuidwest-Veluwe tussen de gemeentebossen van Ede en Nationaal Park De Hoge Veluwe. In het zuiden wordt het gebied al decennia doorsneden door de heel drukke A12 met 135.000 auto's per dag via knooppunt Grijsoord (wegenwiki.nl). De minder drukke verlengde Arnhemse Weg loopt door de zuidwesthoek van het Planken Wambuis en de provinciale Arnhemseweg-Harderwijkerweg scheidt het gebied van National Park de Hoge Veluwe.

In het noordoosten van het Planken Wambuis domineren de voormalige stuifzanden en meer naar het westen en zuiden de podzolen. Alleen rond Mossel en Oud Reemst komen vanwege de landbouwhistorie iets rijkere eerdgronden voor. De bodem is overal droog, maar in het noorden en oosten staat in enkele uitgestoven laagtes het grondwater gemiddeld iets hoger dan in de rest van het gebied.

Meer dan de helft van het Planken Wambuis bestaat uit bos. De recente kapvlaktes beslaan enkele tientallen hectaren. Een klein deel van het bos stamt uit 1850 (deel van het Oude Hout en enkele percelen in het noordoosten en zuiden van het gebied). Rond 1900 is meer bos aangeplant, deels ter vastlegging van stuifzand. Rond 1930 is de rest van het huidige bos aangelegd of spontaan opgekomen op veelal

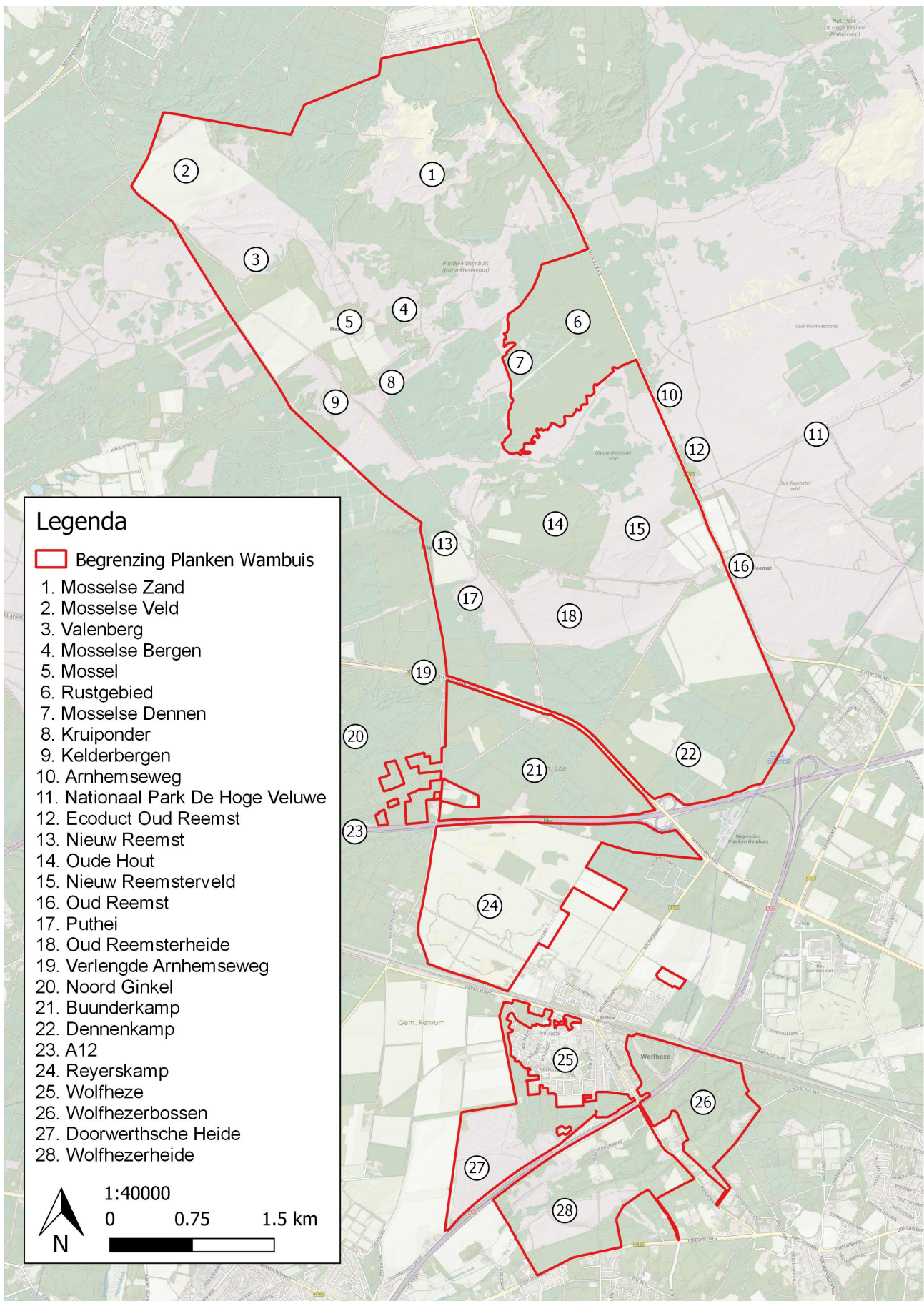
de voormalige heidevelden. In de meeste percelen is Grove Den de dominante of enige voorkomende boomsoort. Berk komt vooral voor in het noordwesten en Zomereik in het centrale en oostelijk deel. In het zuiden zijn meer exoten aangeplant als Douglas en Japanse Lariks. Beuk komt in enkele percelen voor in de zuidhoek, maar is ook prominent aanwezig in enkele oude lanen. Met name de sterk vervallende beukenlaan van de Oude Harderwijkerweg langs de oostgrens van het gebied is van belang voor broedvogels vanwege de vele holtes. Ook de oude beukenlaan vanaf de rand van Mossel tot het Mosselse Veld, welke de noordwestgrens met de Edesche Heide vormt, is door de vele boomholten van belang voor holenbroeders en Boommarter. Lokaal, vooral op de podzolgronden is binnen de bossen sprake van sterke natuurlijke verjonging met Berk, Zomereik en Grove Den, maar ook met Lariks en Douglas. Binnen de rasters is er verder soms sprake van een loofhoutstruiklaag met Amerikaanse Vogelkers, Lijsterbes en Krent.

Heide, een menging van Struikhei, Pijpestrootje, Dophei en grazige delen komt verspreid over het gebied voor. Overgangen met bos zijn in veel gevallen grillig en op veel heidevelden is verspreide boomgroei in de vorm van vliegdennen en in mindere mate Zomereik aanwezig.

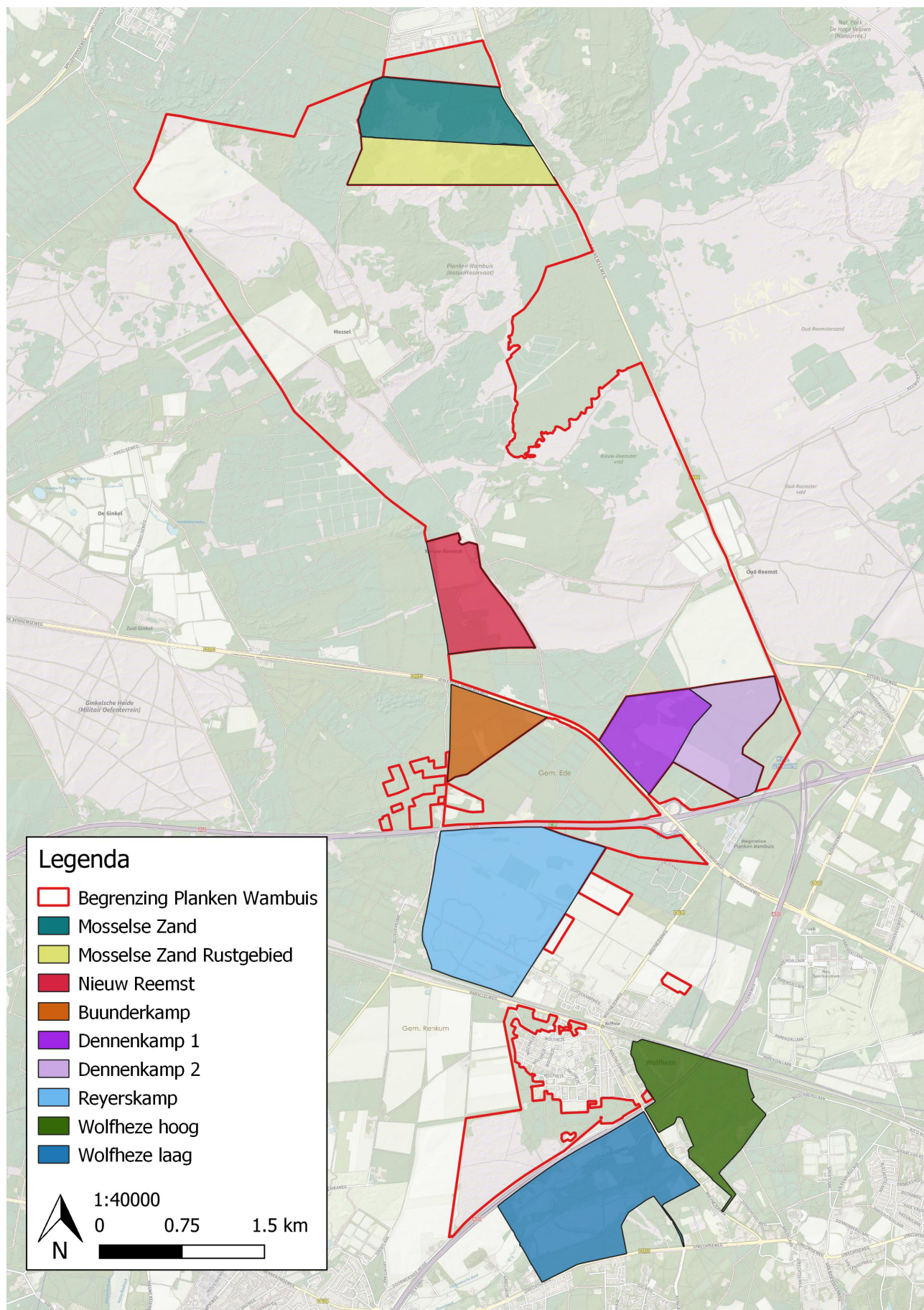
Een apart habitat vormen de voormalige akkers en

Figuur 3. Oude Hout 25 juni 2021. Foto: Michel Klemann.

Figuur 4. Toponiemen Planken Wambuis (inclusief de delen waar BMP-plots liggen die door vrijwilligers worden gemonitord).

Figuur 5. Begrenzing inventarisatiegebied dat in 2021 door Sovon-medewerkers is geteld en de BMP-plots in het gebied die door vrijwilligers worden gemonitord.

graslanden, die nu al meer dan 20 jaar aan hun lot zijn overgelaten. Veel van deze voormalige landbouwgronden worden intensief gebruikt door loslopende runderen, Edelherten en Wilde Zwijnen als foerageergebied, waardoor vooral meidoorns in staat zijn om uit te groeien. De bodemvegetatie bestaat er voornamelijk uit grassen.

Open zand komt beperkt voor in het gebied, met name bij het Mosselse Zand. Het meeste zand is vastgelegd met pioniersvegetatie en een deel wordt kunstmatig opgehouden. Van het stuifzand van het Mosselse Zand is ongeveer de helft toegankelijk voor publiek.

Permanent open water komt voor in enkele kleine poelen op o.a. het Mosselse Veld, Lage Veld en Oud Reemst. In alle gevallen gaat het om voor wild en vee aangelegde drinkpoelen. Een kleine oppervlakte van het Planken Wambuis wordt ingenomen door de bebouwing en erven van Oud Reemst, Nieuw Reemst en Mossel.

2.2. Beheer

In de bossen vindt op beperkte schaal houtoogst plaats. De laatste twee decennia is er bos gekapt om heideterreinen met elkaar te verbinden en het oppervlak heideterrein uit te breiden. Momenteel

lijden of sterven veel naaldbomen en loofbomen door aanhoudende droogte en door de overmaat aan stikstofuitstoot. De door droogte aangetaste delen naaldhout waren recent deels gekapt. Vooral Lariks en sparrenbossen zijn momenteel op grote schaal aan het afsterven.

Het Planken Wambuis is rijk aan grote zoogdieren. Er komen veel Edelherten, Wilde Zwijnen en Reeën voor en ook een enkel Damhert. Bijzonder is uiteraard de recente komst van enkele Wolven in het gebied. De Edelherten houden zich overdag voornamelijk op in de afgesloten gebieden. Wilde Zwijnen zitten overal waar ze zich overdag kunnen verstoppen voor de vele bezoekers. Met fiets- en wandelpaden en met recent nieuw aangelegde MTB-routes, is het grootste deel van het Planken Wambuis voor publiek ontsloten. Alleen het rustgebied is volledig afgesloten voor publiek. Mogelijk als gevolg van Corona lag het aantal bezoekers in 2021, in ieder geval in het zuidelijke deel, opvallend veel hoger dan in 2013. Deze bezoekersaantallen zullen de komende jaren mogelijk verder toenemen.

Een groot deel van het natuurgebied wordt begraaasd door Spaanse Sayaguesa-runderen en paarden. De dieren grazen niet alleen in open terrein van voormalige landbouwgronden en hei, maar tevens in bos. Het zijn indrukwekkende dieren die er ook voor zorgen dat bezoekers af en toe wat gaan omlopen en in ieder geval de open vlaktes niet betreden.

Figuur 6. Stervend en instortend lariksbos nabij knooppunt Grijsoord, 22 maart 2021. Foto: Michel Klemann.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2021

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in terreinen van Vereniging Natuurmonumenten zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

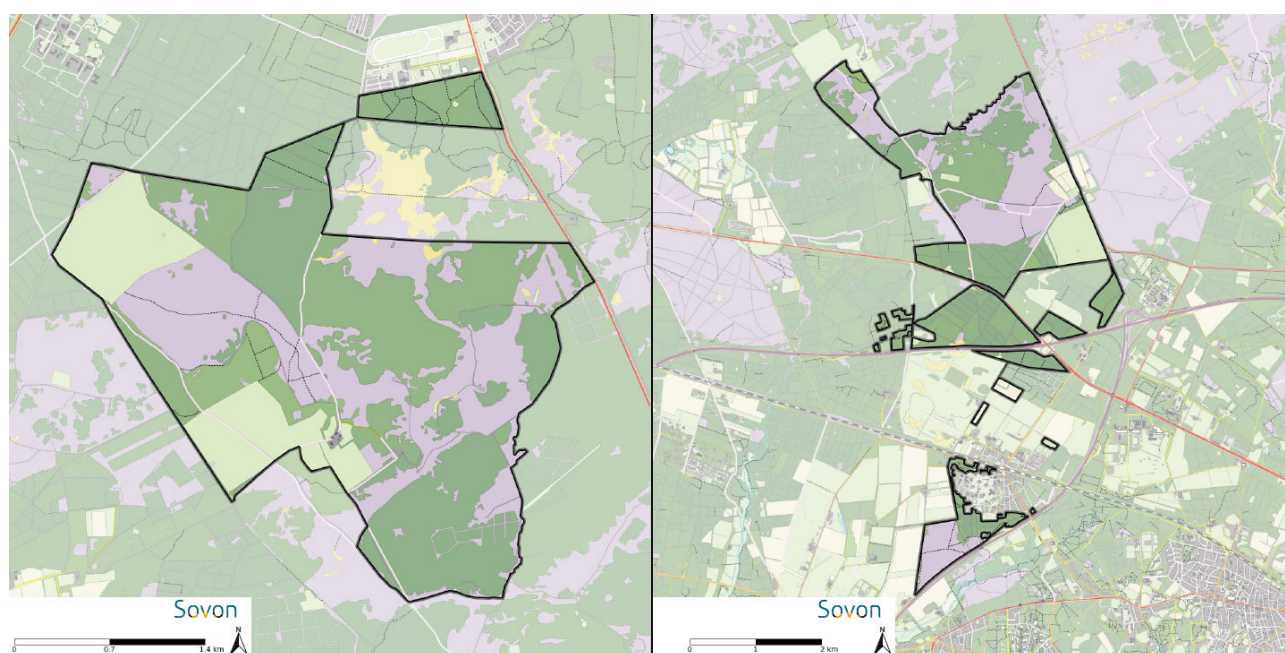
3.1. Veldwerk Sovon-kartering

In grote lijnen is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Vergeer et al. (2016). Bij de kartering lag de nadruk op de soorten van de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van BMP-B(ijzonder soorten) en A(lgemene soorten). Acht algemene soorten zijn niet integraal geteld te weten: Pimpelmees, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf, Winterkoning, Merel, Roodborst en Vink.

Het totale gebied, inclusief de BMP-plots die door vrijwilligers worden geteld (figuren 4 en 5, paragraaf 3.5) heeft een oppervlak van 2491 hectare. Het grootste deel daarvan, 1749 hectare, is geteld door inventarisatiemedewerkers van Sovon. Dit gebied is opgesplitst in een noordelijk deel van 758 ha en een zuidelijk deel van 991 ha (figuur 7). De noordelijke helft van het gebied “noord” werd geïnventariseerd

door Joost van Bruggen, de zuidelijke helft “zuid” door Michel Klemann.

Voor het Sovon-deel geldt dat er vijf integrale (vroege) ochtendbezoeken werden uitgevoerd in de periode 1 april- 1 juli (tabel 1). Voorts werd door vroeg in de ochtendschemering te beginnen en bezoeken in de avondschemering ook Houtsnippen, Nachtzwaluwen en uilen op de kaart gezet. In totaal is 269 uur en 43 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 9,5 minuut per hectare. De meeste veldbezoeken begonnen rond zonsopgang en duurden tot in de middag. De af te leggen route (fietsend of te voet) werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Territoria zijn voornamelijk vastgesteld aan de hand van zingende of baltsende vogels. In geval van zeldzame soorten en soorten met grote, overlappende territoria of leefgebieden, werd geprobeerd een zo hoog mogelijke (nestindicatieve) broedcode te krijgen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dat laatste gold vooral voor roofvogels en Raaf. Dit om te voorkomen dat niet-broedvogels werden meegeteld en om over- of ondertelling van moeilijk karteerbare soorten te voorkomen. Tijdens de inventarisatie lag de focus op het verzamelen van uitsluitende waarnemingen, d.w.z. waarnemingen van tegelijkertijd zingende of baltsende individuen.

Figuur 7. Begrenzing van de telgebieden noord en zuid.

Tabel 1. Tijdsinvestering in Planken Wambuis noord en zuid 2021.

Noord				Zuid			
Datum	Begin	Eind	Telminuten	Datum	Begin	Eind	Telminuten
23-Mar	5:59	12:44	405	22/Mar	10:30	15:45	315
25-Mar	5:56	11:56	360	23/Mar	7:45	14:30	405
30-Mar	6:43	12:39	356	24/Mar	8:50	14:50	360
31-Mar	6:51	11:52	301	25/Mar	8:20	13:25	305
13-Apr	6:19	11:59	340	26/Mar	8:40	11:45	185
16-Apr	6:04	11:42	338	13/Apr	7:00	14:15	435
21-Apr	5:41	11:25	344	14/Apr	6:20	14:10	470
22-Apr	5:53	11:49	356	15/Apr	6:45	15:50	545
6-May	5:17	8:49	212	16/Apr	8:25	14:10	345
8-May	5:10	5:49	39	10/May	6:30	15:00	510
8-May	5:46	10:50	304	11/May	6:30	14:25	475
11-May	4:52	10:55	363	12/May	5:45	15:00	555
12-May	6:23	12:21	358	13/May	5:40	13:10	450
20-May	4:42	10:50	368	31/May	4:30	12:55	510
25-May	4:57	10:47	350	1/Jun	4:55	11:30	395
26-May	5:32	10:28	296	2/Jun	4:30	13:30	540
1-Jun	5:41	10:23	282	3/Jun	3:50	12:00	490
2-Jun	5:25	10:26	301	22/Jun	7:05	14:00	415
8-Jun	6:18	10:42	264	23/Jun	6:30	13:00	390
10-Jun	3:35	4:46	111	24/Jun	4:10	13:40	570
10-Jun	4:47	11:21	394	25/Jun	4:00	10:55	415
15-Jun	3:13	4:42	89				
15-Jun	4:43	8:59	256				
28-Jun	3:18	5:02	104				
28-Jun	5:03	8:35	212				

3.2. Interpretatie Sovon-kartering

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van broedcode, ingevoerd in de app van Avimap. Clustering van waarnemingen tot territoria van de gebieden noord en zuid gebeurde op basis van aangepaste criteria voor basiskarteringen (bijlage 2). Voor de BMP-plots waar intensiever is geteld met ook meer bezoeken zijn de BMP-criteria van toepassing geweest (Vergeer et al. 2016). De uitkomsten van de cluster routine van noord en zuid zijn terug te vinden in bijlage 1. Nestvondsten of nestindicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de meest centraal gelegen waarneming binnen het cluster van waarnemingen die gebruikt konden worden voor dat territorium.

3.3. Vrijwilligersmonitoring BMP-plots

Binnen de begrenzing van het Planken Wambuis liggen negen BMP-plots welke door vrijwilligers gemonitord worden (figuur 8). In 2021 zijn vier van die plots (volledig – op alle soorten broedvogels) geteld: Mosselse Zand, Nieuw Reemst, Dennenkamp 1 en Wolfheze-hoog. Van vier andere plots, Mosselse Zand Rustgebied, Buunderkamp, Dennenkamp 2 en Wolfheze laag dateren de meeste recente volledige data van 2020 en van één plot, Reijerskamp van 2019.

De resultaten van deze tellingen zijn in deze rapportage meegenomen om een totaal beeld van de broedvogelbevolking van het Planken Wambuis te kunnen. Er is een kleine overlap tussen sommige BMP-plots en de telgebieden die door de Sovon-medewerkers zijn geteld: telgebied Noord overlapt met Mosselse Zand Rustgebied, Dennenkamp 1 met Dennenkamp 2, en telgebied Zuid met Buunderkamp.

De territoria-stippen van de niet in 2021 getelde plots zijn in dit rapport gebruikt voor de aantalsvergelijking 2013-(2020-2021) in paragraaf 4.4.

Tabel 2. Kengetallen BMP-plots met informatie over de laatste BMP-telling.

Telgebied 1 Mosselse Zand (2021)		Telgebied 2 Mosselse Zand Rustgebied (2020)	
Oppervlak in ha	73,6	Oppervlak in ha	137,7
Teller	MKBE00	Teller	XNTO02
Aantal bezoeken	8	Aantal bezoeken	10
Telminuten	1554	Telminuten	2535
Min./100 ha	21,1	Min./100 ha	18,4
Telgebied 3 Nieuw Reemst (2021)		Telgebied 4 Buunderkamp (2020)	
Oppervlak in ha	60,8	Oppervlak in ha	46,1
Teller	ADYK11	Teller	MKBE00
Aantal bezoeken	8	Aantal bezoeken	8
Telminuten	744	Telminuten	1070
Min./100 ha	12,2	Min./100 ha	23,2
Telgebied 5 Dennenkamp 1 (2021)		Telgebied 6 Dennekamp 2 (2020)	
Oppervlak in ha	54	Oppervlak in ha	67,4
Teller	LBR500	Teller	ADYK01
Aantal bezoeken	10	Aantal bezoeken	8
Telminuten	1065	Telminuten	732
Min./100 ha	19,7	Min./100 ha	10,9
Telgebied 7 Reijerskamp (2019)		Telgebied 8 Wolfheze hoog (2021)	
Oppervlak in ha	172,4	Oppervlak in ha	85,8
Teller	XNTO02	Teller	MJNE02
Aantal bezoeken	8	Aantal bezoeken	12
Telminuten	1461	Telminuten	2211
Min./100 ha	8,5	Min./100 ha	25,8
Telgebied 9 Wolfheze laag 2013		Telgebied 9 Wolfheze laag 2020	
Oppervlak in ha	135,6	Oppervlak in ha	135,6
Teller	OLND01	Teller	OLND01 & MKBE00
Aantal bezoeken	7	Aantal bezoeken	13
Telminuten	1530	Telminuten	3249
Min./100 ha	11,3	Min./100 ha	24

3.4. Weersomstandigheden

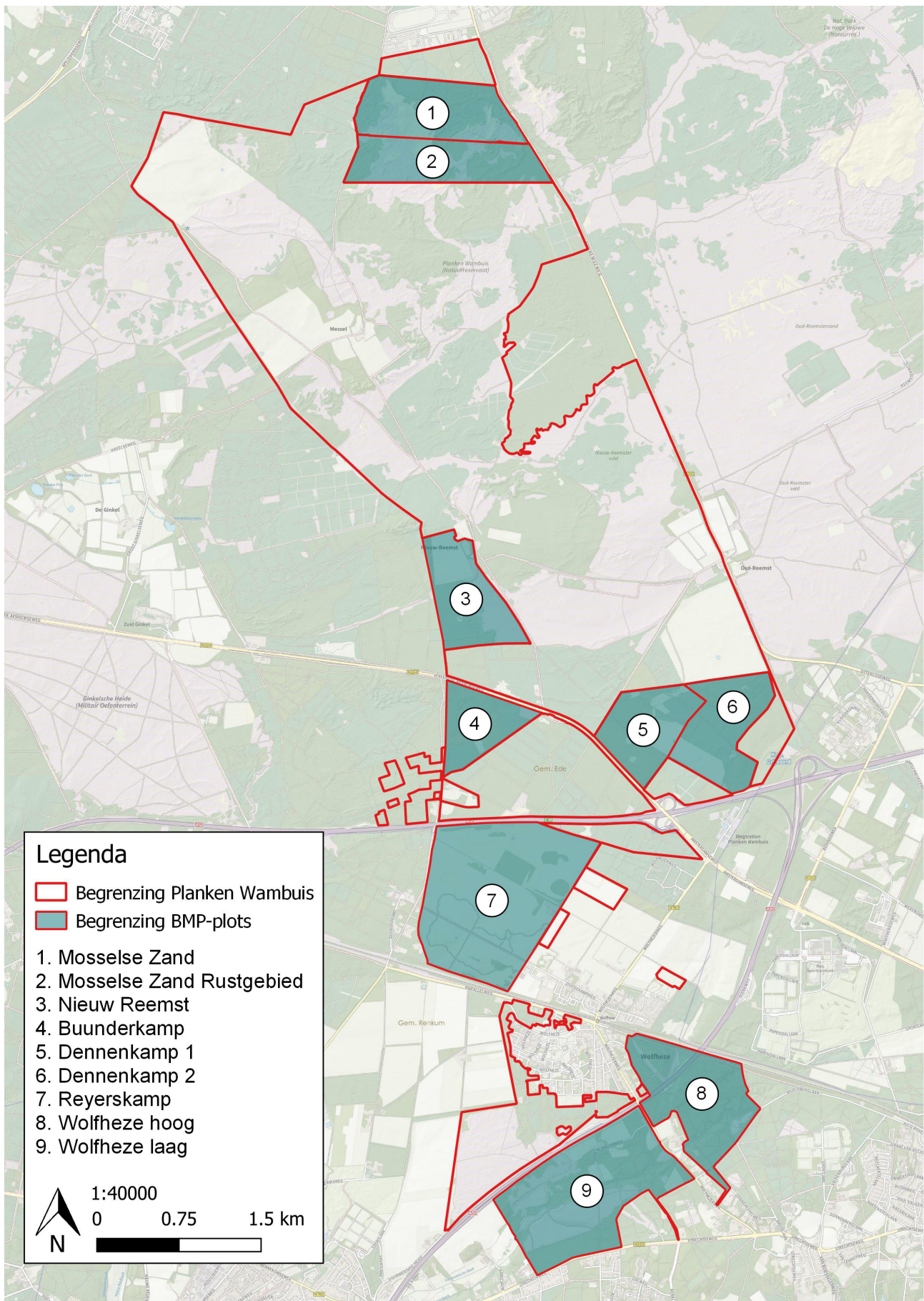
Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2021 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In figuur 9 zijn de variabelen in grafiekvorm weergegeven.

Met een gemiddelde van 8,1°C verliep het voorjaar van 2021 zeer koud. De laatste keer dat de lente zo koud verliep was in 2013, met een gemiddelde tem-

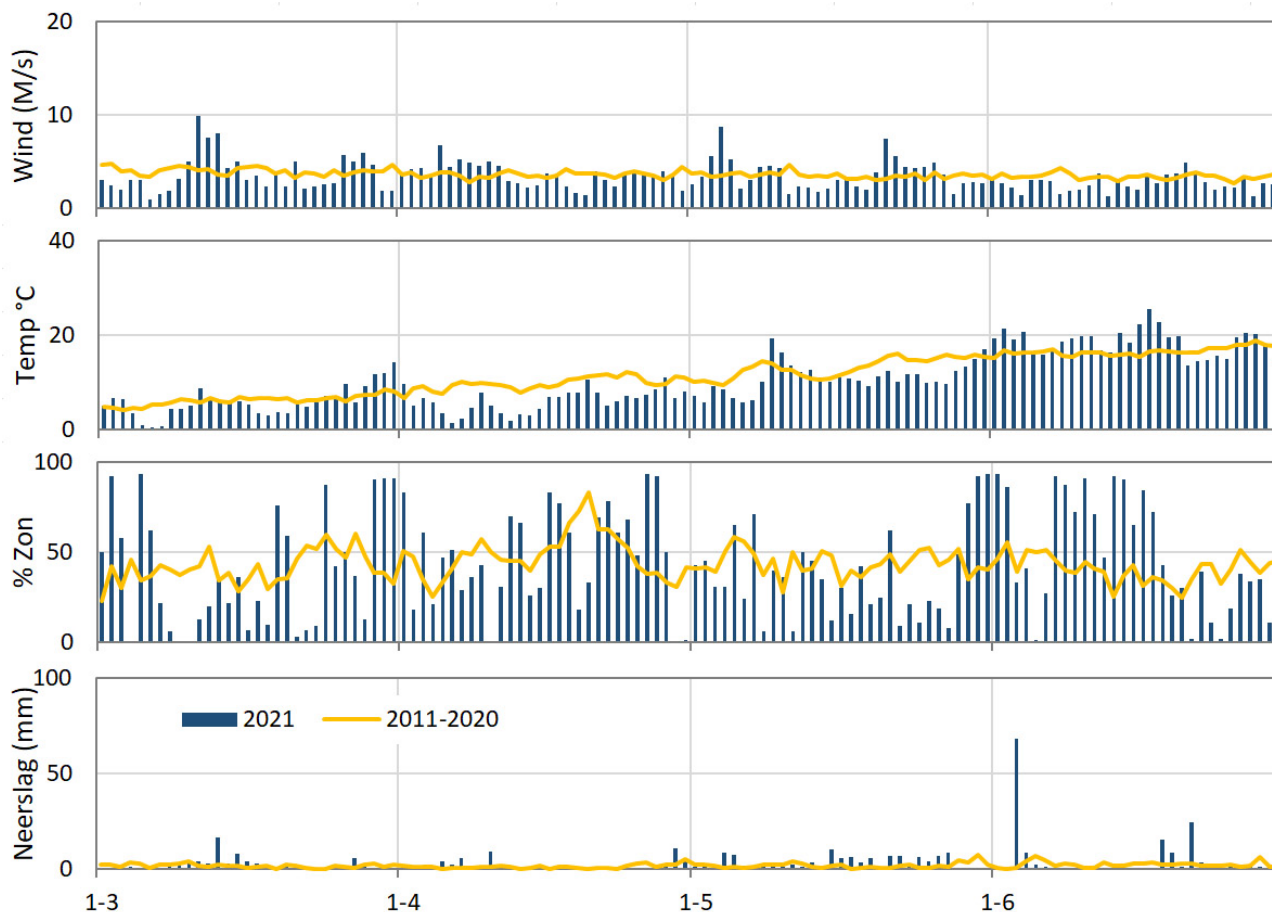
peratuur van 7,4 °C. Toevallig genoeg was 2013 ook het laatste jaar dat het Planken Wambuis werd geïnventariseerd.

Met over het land gemiddeld 579 uren zon tegen 567 uur normaal was er deze lente een normale hoeveelheid zon. Maart en april waren beide vrij zonnig, met respectievelijk 158 uren tegen 146 uur normaal en 221 uren tegen 196 uur normaal, mei was juist vrij somber met 200 uren zon tegen 225 uur normaal en met 104 mm neerslag een natte meimaand.

Juni was met 18,2 °C tegen normaal 16,2 °C de warmste junimaand sinds 1901. Tot en met 18 juni was het warm tot heet zomerweer. Toch koelde het 's nachts soms nog wel flink af. De hoogste tempera-

Figuur 8. Ligging BMP-plots in het Planken Wambuis.

Figuur 9. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonneshijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2021 en in de periode 2011-2020 weerstation Deelen (Bron: KNMI).

tuur van 34,0 °C werd op 17 juni in Hupsel gemeten. Hierna werd het wisselvallig met nog slechts enkele zomerse dagen.

Figuur 10. Oude voormalige ondergestoven en doorgroeide eik, Kelderbergen, 13 mei 2021. Foto Michel Klemann

3.5. Foutenmarges/bijzonderheden

Hoewel de weersomstandigheden vergeleken met andere jaren niet altijd optimaal waren, met name in mei (toen geplande bezoeken vaker dan normaal verschoven moesten worden), konden de meeste tellingen onder redelijke of goede weeromstandigheden worden uitgevoerd.

Door een verschil in oppervlakte en de inzet van vrijwilligers die deels een beperkte soortenlijst aan-

hielden is een vlakdekkend overzicht van totalen per soort niet goed te geven. Delen die vergelijkbaar zijn qua oppervlakten en soortenspectrum zijn in de vergelijking tussen 2013 en 2021 gebruikt.

Door de komst van de Wolf en de gevonden diep-uitgegraven holen is tijdens het veldwerk besloten om een extra deel van het bos buiten de kartering te houden.

4. Resultaten

Zoals in het vorige hoofdstuk is uiteengezet is een deel van het Planken Wambuis door Sovon-medewerkers geteld en een deel door vrijwilligers in het kader van BMP-monitoring. Hiervan is weer een deel in 2020 en in 2019 voor het laatst geteld. De resultaten van 2021 worden hieronder besproken en deze zijn ook weergegeven op de verspreidingskaarten in Bijlage 1.

In paragraaf 4.2 volgen soortbesprekingen voor de broedvogelbevolking van de hele Planken Wambuis in 2019-2021. Daarin zijn dus ook de resultaten van de telgebieden die in 2020 en 2019 voor het laatst zijn geteld toegevoegd.

4.1. Soorten en aantallen in 2021

In totaal werden in 2021 in het door Sovon-medewerkers en vrijwilligers onderzochte deel van het Planken Wambuis 72 verschillende soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 64 integraal werden gekarteerd (tabel 3). In totaal werden 15 Rode Lijst-soorten (van Kleunen et al. 2017) vastgesteld: Ransuil, Koekoek, Draaihals, Grauwe Klauwier, Wielewaal, Raaf, Zwarte Mees Matkop, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Huismus, Graspieper, en Kneuf. Acht soorten zijn wél als broedvogel aangetroffen, maar niet integraal gekarteerd te weten: Pimpelmees, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf, Winterkoning, Merel, Roodborst en Vink.

Tabel 3. Aantallen territoria in het Planken Wambuis in 2021 en in 2019-2021.

			2021				totaal	vrijwilligers					Grand-totaal	
	Sovon		vrijwilligers					2020				2019	2019-2021	
	Noord	Zuid	Plot 1	PI 3	PI 5	PI 8		Plot 9	PI 2	PI 4	PI 6	PI 7	Tot. N/100ha (2491 ha)	
Nijlgans	1	1					2					3	5	0,2
Wilde Eend		1		1			2	1				1	4	0,2
Kwartel	5	6					11						11	0,4
Fazant							0					2	2	0,1
Wespendief	1	1					2						2	0,1
Sperwer		2					2						2	0,1
Havik	2	1					3						3	0,1
Buizerd	1	7				1	9	3	1	1	1	3	18	0,7
Houtsnip	4				1		5						5	0,2
Holenduif	4	22		2	8	3	39	2	1	1		4	47	1,9
Houtduif	40	41	3	2	5	15	106	8	3			8	125	5,0
Koekoek	5	12		2			19	1	2			1	23	0,9
Bosuil	6	5			2	1	14	2		1			17	0,7
Ransuil					1		1						1	0,0
Nachtzwaluw	25	17	5		1		48	4	4				56	2,2
Draaihals	1			1			2				1		3	0,1
Middelste Bonte Specht		3	1				4						4	0,2
Kleine Bonte Specht	9	14			4	3	30	5					35	1,4
Grote Bonte Specht	51	75	9	2	5	13	155	20	11	5	4	6	201	8,1
Zwarte Specht	5	7	2	1	2		17		3	1	1		22	0,9
Groene Specht	2	6	1		1	2	12	2				2	16	0,6
Torenvalk							0					2	2	0,1
Grauwe Klauwier	6			1	1		8				2	(5)*	15	0,6
Wielewaal	1						1						1	0,0
Gaai	32	43	5	1	2	5	88	8	5	2	1	2	106	4,3
Ekster							0					2	2	0,1
Kauw		2			1	2	5						5	0,2
Zwarte Kraai	1	10			1	3	15	4	1			6	26	1,0
Raaf		2		1		1	4		1				5	0,2
Zwarte Mees	40	40	4		2	6	92	3	9	1	4		109	4,4
Kuifmees	66	75		2	4	5	152	5	11	3	8	1	180	7,2

			2021				totaal	vrijwilligers					Grand-totaal 2019-2021	
			vrijwilligers					2020				2019		
	Noord	Zuid	Plot 1	Pl 3	Pl 5	Pl 8		Plot 9	Pl 2	Pl 4	Pl 6	Pl 7	Tot. N/100ha (2491 ha)	
Glanskop	17	25	4	2	2	15	65	6	3	4	2		80	3,2
Matkop		1					1				1		2	0,1
Pimpelmees	ng	207	6	4	12	32		13	4	2		6		
Koolmees	ng	245	14	7	20	41		38	19	15	6	18		
Boomleeuwerik	43	63	9	3	5		123	3	20	1	1	3	151	6,1
Veldleeuwerik	23	52	1				76	1	4			51	132	5,3
Boerenzwaluw	8						8						8	0,3
Staartmees	4	9	1		2	2	18	2				1	21	0,8
Fitis	ng	59	4	6	13	4		24	15	19	18	29		
Tjiftjaf	ng	62	4	1	3	9		11	1	10	2	4		
Fluiter	4	13	2		1		20	2					22	0,9
Zwartkop	41	127	5	2	11	19	205	35	6	4	6	19	275	11,0
Tuinfluiter	6	10			2		18	2				9	29	1,2
Grasmus	1	6			2		9	3				28	40	1,6
Vuurgoudhaan	1	15					16						16	0,6
Goudhaan	13	27	2		1	15	58			1	1		60	2,4
Winterkoning	ng	162	17	5	2	32		46	17	13	16	2		
Boomklever	25	92	4	2	9	21	153	14	1	5		1	174	7,0
Kortsnavelboomkruiper		1					1						1	0,0
Boomkruiper	77	130	9	6	14	34	270	22	5	6	8	10	321	12,9
Spreeuw	13	56			2	3	74	1				7	82	3,3
Merel	ng	107	13	3	15	29		35	7	3	3	20		
Zanglijster	36	44	6		5	12	103	10	3	4	2	10	132	5,3
Grote Lijster	25	29	5	3	3	2	67	7	8	3	4	5	94	3,8
Grauwe Vliegenvanger	29	42		3	3	1	78	1					79	3,2
Roodborst	ng	311	18	7	12	95		42	55	12	12	10		
Bonte Vliegenvanger	53	75	1	4	7	14	154	7	8		4		173	6,9
Zwarte Roodstaart	1						1						1	0,0
Gekraagde Roodstaart	53	48	1	3	6		111	11	10			1	133	5,3
Roodborsttapuit	24	51		2	2		79	5	2		2	17	105	4,2
Huismus	9	4					13					2	15	0,6
Heggenmus	13	22		1		1	37	6	1		4	1	49	2,0
Witte Kwikstaart	3	8	1				12		1			2	15	0,6
Graspieper	1	20					21					3	24	1,0
Boompieper	76	130	4	11	11	2	234	29	17	1	11	44	336	13,5
Vink	ng	394	27	13	22	35		56	54	16	11	22		
Appelvink	23	41		3	10	5	82				2		84	3,4
Goudvink	4	17				2	23	1	2	6			32	1,3
Groenling		4					4	1				2	7	0,3
Kneu	16	14			3		33	5	3			8	49	2,0
Kruisbek		2					2						2	0,1
Putter	7	33		1		2	43	2	3		1	9	55	2,2
Sijs	3						3	1					12	0,5
Geelgors	3	8	2				13		1			5	19	0,8

4.2. Soortbesprekingen

Hieronder volgen enkele soortbesprekingen van bijzondere broedvogels, waarbij de totalen voor het hele Planken Wambuis in 2019-2021 (tabel 3) worden beschouwd. De recente aantallen worden vergeleken met die uit 1974-1995 (Bijlsma 1996) en met die van 2013 (de Boer P. & Klemann M. 2014). Daarbij moet

in het achterhoofd gehouden worden dat de begrenzingen tussen de verschillende perioden onderling verschillen maar wel grotendeels overlappen.

Kwartel, 11 territoria

De aanwezigheid van roepende Kwartels in 2021 was opvallend. Op de grote heidevelden en grote grasvlaktes in Nederland hebben Kwartels vaker

territoria, maar meestal gaat het daarbij om enkelingen. Dit jaar was wat dat betreft anders met een totaal van elf territoria. Op het Planken Wambuis werd in 2013 slechts één Kwartel genoteerd. Ook in de jaren 1974-95 bedroeg het aantal jaarlijks 0-2 territoria met uitschieters naar 5 in 1990 en 11 in 1989 (Bijlsma 1996).

Het jaar 2021 was duidelijk een topjaar voor Kwartels met drie tot vier keer meer waarnemingen van Kwartels dan het “normaal” van de afgelopen tien jaar. De Kwartel op het Planken Wambuis is een jaarlijkse broedvogel maar alleen in topjaren komen de aantallen boven de tien uit. Het jaar 2021 zal wat dat betreft gaan passen in het rijtje van goede kwartel jaren.

Sperwer, 2 territoria

Op basis van losse waarnemingen en vondsten van prooiresten in het broedseizoen kwamen we uit op twee territoria. Er was één territorium in Buunderkamp en één zo ongeveer in Wolfheze zelf, aan de bosrand van de bebouwing in de zuidelijke telgebieden. Sperwers zijn op het Planken Wambuis grotendeels zeldzaam tot ontbrekend. In de periode 1974 tot eind jaren tachtig bedroeg het aantal paar nog jaarlijks 4 tot 7 territoria. Daarna kelderde het snel tot een enkeling. Sperwer is nog wel jaarlijks aanwezig, maar het gaat slechts om een enkel paar en broeden is onduidelijk en misschien zelfs wel helemaal niet meer van toepassing. Nestvondsten, ruiplekken, en waarnemingen van adulten slepend met voer bleven uit.

Koekoek, 23 territoria

Het aantal Koekoeken was met 23 territoria in de gecombineerde inventarisatiejaren/plots hoog. Ze waren vooral in het zuidelijke telgebied te vinden waar het “normaal” was om meerdere Koekoeken tegelijk

te horen. Tegenwoordig is dat in Nederland een vrij zeldzaam verschijnsel.

Nachtzwaluw, 56 territoria

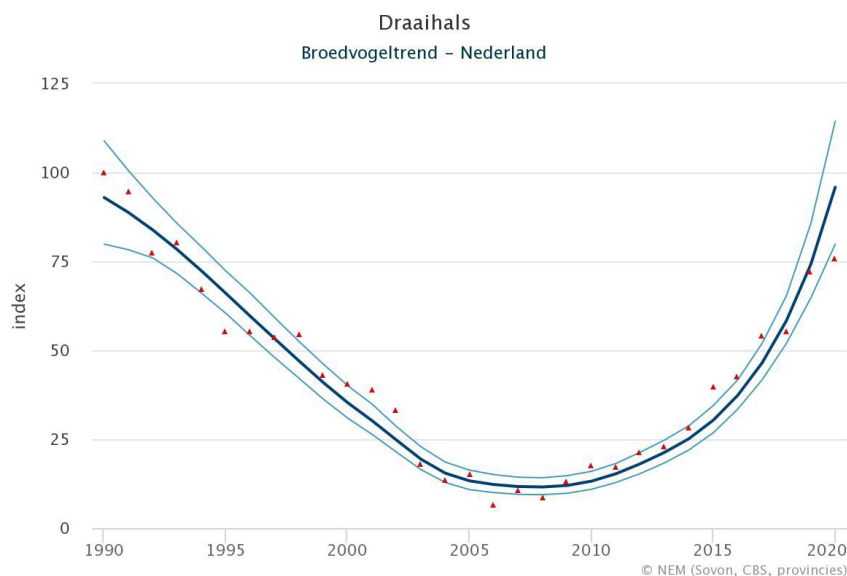
Met 56 territoria heeft de soort wat betreft aantal en verspreiding een enorme sprong voorwaarts gemaakt (net als in veel andere heide-/bosgebieden op de Veluwe en elders in Nederland). In 2013 was de soort met 15 territoria een schaarse soort. Nu zitten ze overal waar het terrein maar een beetje geschikt lijkt. Wanneer men het aantal Nachtzwaluwen vergelijkt met andere soorten met vergelijkbare aantallen zoals de iets zeldzamere Holenduif $N=39$ en Putter $N=43$ of de iets talrijkere Goudhaan $N=58$ en Glanskop $N=65$, dan kun je niet anders zeggen dan dat de Nachtzwaluw op het Planken Wambuis een “gewone” broedvogel is geworden al blijft het ondanks de aantallen een bijzonder beest; in alle opzichten.

Draaihals, 3 territoria

Landelijk is de broedpopulatie met aantallen tot net iets boven de 100 territoria nog laag te noemen (Boele et al. 2021). De soort kruipt sinds 2011 weer langzaam uit een diep dal. Met drie territoria op Planken Wambuis is het gebied landelijk en regionaal van belang. Er zijn echter geen concrete broedgevallen vastgesteld. Wel in één geval was er sprake van een baltsend paar.

Middelste Bonte Specht, 4 territoria

De groei van aantallen en verspreiding van de Middelste Bonte Specht in Nederland vordert gestaag (Boele et al. 2021) en ook de Planken Wambuis kan nu bogen op de aanwezigheid van deze nieuwkomer. Er werden voor het eerst vier territoria gevonden, waarvan twee in het Oude Hout, één langs de Hardewijkerweg nabij het ecodeur en één in het

Figuur 11. Landelijke index van de Draaihals tot en met 2020 (stats.sovon.nl).

Mosselse Zand. Schuin tegenover het relatief nieuwe wildkijkscherm werd op 25 juni een nest met jongen aangetroffen. Het nest bevond zich op ooghoogte in een heel oude dode stam van een zomereik. De jongen werden door beide ouders gevoerd.

Kleine Bonte Specht, 35 territoria

De broedvogelaantallen zijn momenteel fors hoger dan in het verleden. In de jaren 70 tot en met de jaren 90 schommelde het aantal jaarlijks rond de tien territoria. In het overlapgebied van de tellingen 2013-2021 steeg het aantal van 14 naar 27. Dat is een verdubbeling in slechts acht jaar. Op het eerste gezicht lijkt dat toch een gevolg van de bossterfte die overal op grote schaal plaats vindt. Voor spechten kan dat tijdelijk goede voedselbronnen en nestgelegenheid opleveren.

Grauwe Klauwier, 16 territoria

Met de landelijke sterke groei van het aantal territoria van de Grauwe Klauwier naar een aantal van boven de 600 (Boele et al. 2021), was de soort na enkele decennia met jaarlijks hooguit één territorium, nu weer in groter aantal op de Planken Wambuis te verwachten. Dat er uiteindelijk 16 paar werden gevonden was toch een grote verrassing. In deelgebied noord én in Reyerscamp werden er in 2021 vijf territoria gevonden (Reijerscamp geen in 2019), drie territoria in BPM-plot Dennenkamp 2, en verspreid nog eens drie territoria. Naast de reguliere inventarisatie zijn de inspanningen van Hans Buesink essentieel geweest om alle territoria te vinden. Vermoedelijk zijn er geen paren over het hoofd gezien. Dat de Grauwe Klauwier anno 2021 talrijker is dan een soort als de Geelgors is veelzeggend. Het gaat de soort de laatste jaren landelijk voor de wind. Dit wordt in verband gebracht met warme en droge (voor)zomers, die gunstig zijn voor de jongenoverleving.

Raaf, 5 territoria

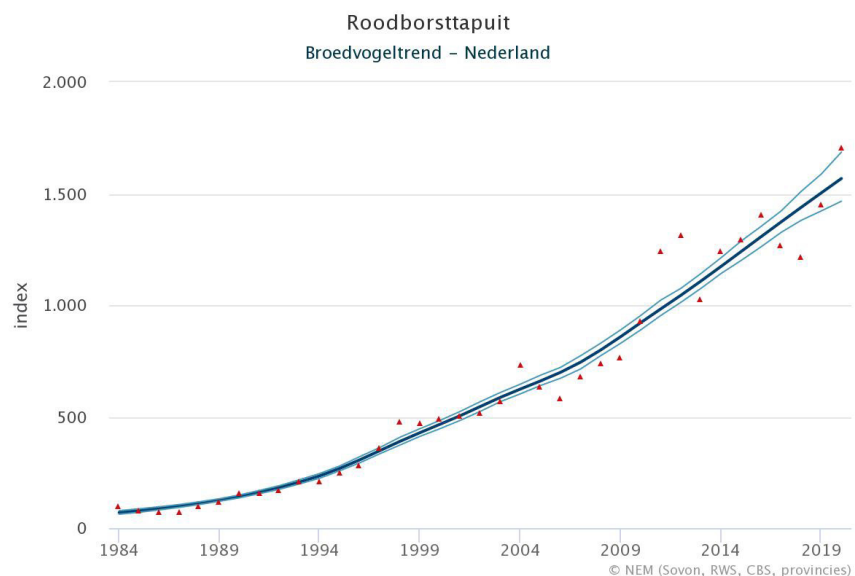
In het zuidelijk deel werden twee territoria gevonden; één iets ten noorden van het wildkijkscherm en één aan de zuidkant van de Oud Reemsterheide. In een BMP-plot Nieuw Reemst daar vlakbij was ook een territorium. Gezien de actieradius van die beesten is hier mogelijk sprake van een dubbeltelling. Territorium vier bevond zich in BMP-plot Wolfheze hoog. Lang was de Veluwe hét bolwerk van de Raaf maar de laatste 10-20 jaar breidt de soort zich steeds verder uit over de rest van het land. Opvallend was dat in het noordelijke deel geen enkel territorium werd vastgesteld.

Matkop, 2 territorium

Na de positieve verhalen van Nachtzwaluw, Draaihals, Middelste Bonte Specht en Grauwe Klauwier een heel ander verhaal bij de ooit zo algemene Matkop. De soort zit in een vrije val en niemand weet wat er aan te doen. In acht jaar tijd zakte de populatie in het overlapgebied (tabel 4) van 22 territoria in 2013 naar slechts nog maar één in 2021! Met nog >45 territoria in 1976 en 47 in 1989 (Bijlsma 1996), waren de aantallen lang stabiel. In 2013 bleek de populatie gehalveerd, maar nu lijkt de Matkop hier opeens zomaar van de aardbodem verdwenen te zijn. In het noordelijke deel was de soort zelfs helemaal verdwenen. De afname die zich op grote schaal afspeelt in Nederland, met name zandgronden, wordt onder meer in verband gebracht met verdroging van bossen.

Kortsnavelboomkruiper, 1 territorium

Van de Kortsnavelboomkruiper is één waarneming gedaan van een zingend exemplaar in de oude beukenlaan van de Oud Reemsterlaan op 1 juni 2021. Dit was net voldoende voor een territorium. De populatie in Nederland is groeiende en rukt steeds ver-

Figuur 12. Landelijke index van Roodborsttapuit tot en met 2020 (stats.sovon.nl).

der naar het noorden al blijft het voorkomen beperkt tot de heel oude bossen.

Roodborsttapuit, 105 territoria

In de jaren 1974-1995 kwamen de aantallen Roodborsttapuiten maar zelden boven de tien territoria uit. Dat gebeurde pas vanaf 1990 (Bijlsma 1996). Daarna zijn aantallen gestaag gestegen tot 41 in 2013, naar 105 nu. De ontwikkeling van de aantallen hier is vergelijkbaar met andere natuurterreinen op de zandgronden in Nederland.

Geelgors, 19 territoria

Van de vele tientallen broedparen eind vorige eeuw resteert niet veel. De omliggende agrarische gebieden waren toentertijd in de winter belangrijke gebieden om te overwinteren. Daar was in de koude maanden nog voldoende eten te vinden voor ze, maar dat is niet meer. De agrarische gebieden zijn tegenwoordig vrijwel verstoken van ieder vogelsoort. Het zijn de zwarte gaten in de leefgebieden van de meeste vogelsoorten geworden. Er is vrijwel geen voedsel meer te halen voor veel vogelsoorten. Als gevolg daarvan is de populatie Geelgorzen ingestort en zolang er geen alternatief gevonden wordt om de wintermaanden door te komen zal de populatie op een laag niveau blijven steken.

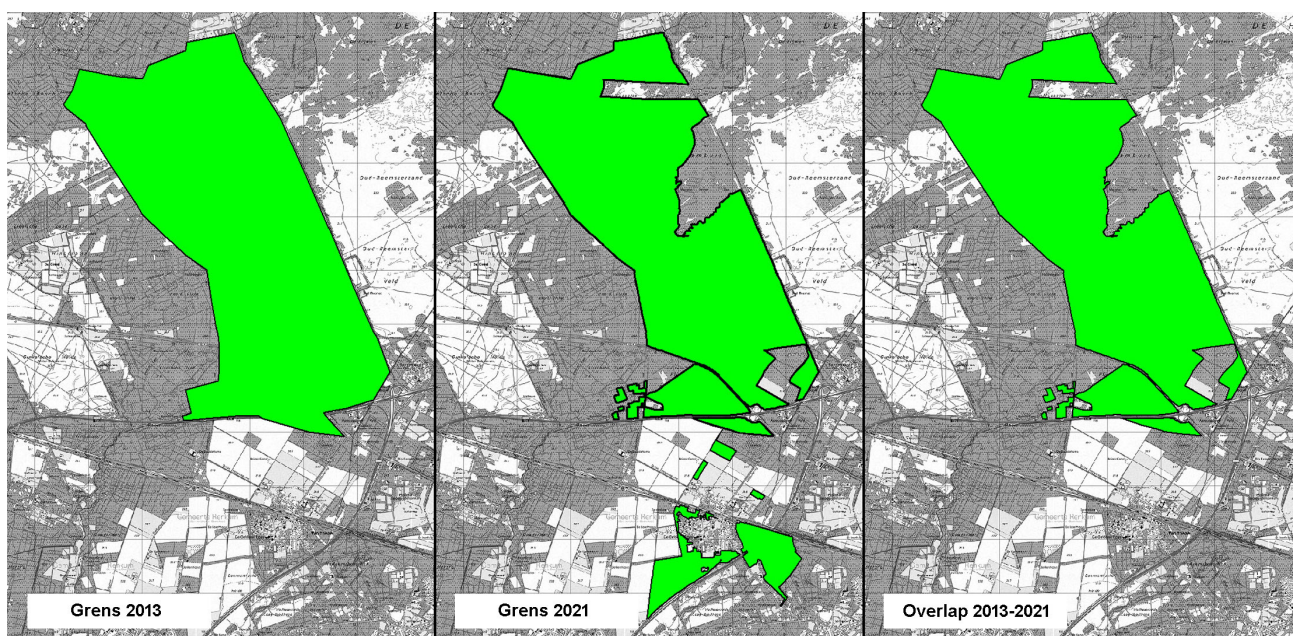
4.3. Vergelijking broedvogelaantallen 2013 - (2020-2021)

Het was alweer acht jaar geleden in 2013 dat er

een integrale telling van het Planken Wambuis had plaats gevonden (de Boer & Klemann 2014). Een deel van het te tellen oppervlak in 2021 zou gebeuren door vrijwilligers maar dit is dit jaar helaas niet volledig gebeurd. Daarnaast was het oppervlak tellen-gebied groter dan in 2013. Om de soorten en aantallen van 2021 te vergelijken met de dataset uit 2013 is het van belang dat de vergelijking over hetzelfde telgebied gaat.

Voor de dataset uit 2013 is uitgegaan van de integrale inventarisatie uit 2013 én de data van BMP-plot Wolfheze laag dat ook in 2013 is geïnventariseerd (tabel 2). Voor een vergelijking met 2013 is gebruik gemaakt van zowel de datasets van de integrale inventarisatie in 2021, de getelde BMP-plots in 2021 (Mosselse Zand, Nieuw Reemst, Dennekamp 1) en de getelde BMP-plots in 2020 (Mosselse Zand Rustgebied, Buunderkamp, Dennekamp 2 en Wolfheze laag. Verder is van belang dat in de vergelijking alleen die soorten zijn gebruikt die in alle jaren in alle telgebieden geteld zijn. Algemene soorten die niet altijd zijn meegenomen (bijvoorbeeld, Tjiftjaf, Vink, Winterkoning zijn niet in deze vergelijking gebruikt. Van 63 soorten kon een vergelijking tussen de verschillende periodes gemaakt worden.

De kaarten van 2013 en die van 2020-2021 zijn over elkaar heen gelegd en een nieuwe kaart; overlap 2013-(2020-2021) is gebruikt om de soorten-aantallen van beide jaren “uit-te-knippen”. Het overlap gebied heeft een oppervlak van 2121 hectare. De in het overlapgebied aangetroffen soorten en aantallen in beide jaren zijn samengevat in tabel 4.

Figuur 13. Kaart van het getelde gebied in 2013, 2019-2021 en de overlap van de getelde gebieden in 2013 en 2019-2021.

Tabel 4. Getelde soorten en aantallen van het overlapgebied van het Planken Wambuis dat zowel in 2013 als in 2019-2021 geteld is op broedvogels. Tevens is de provinciale trend van Gelderland in de periode 2009-2020 weergegeven (bron: Netwerk Ecologische Monitoring, Sovon Vogelonderzoek Nederland, CBS, provincies; www.sovon.nl).

Soort	2013	2019-21	Af-toename in %	Provinciale trend GL 2009-2020
Kleine Plevier	1		Verdwenen	matige toename (+)
Groenling	18	1	-94%	matige afname (-)
Matkop	25	2	-92%	matige afname (-)
Geelgors	38	14	-62%	matige afname (-)
Kauw	5	3	-40%	stabiel (0)
Vuurgoudhaan	12	10	-17%	
Staartmees	20	17	-15%	matige afname (-)
Graspieper	16	16	0	matige toename (+)
Kruisbek	2	2	0	
Spreeuw	62	62	0	matige afname (-)
Wielewaal	1	1	0	onzekeer (-)
Zwarte Mees	94	96	2%	stabiel (0)
Holenduif	37	39	5%	stabiel (0)
Zwarte Kraai	12	13	8%	matige afname (-)
Boompieper	239	265	11%	matige afname (-)
Kneu	30	35	17%	matige toename (+)
Gekraagde Roodstaart	101	122	21%	matige toename (+)
Bonte Vliegenvanger	124	152	23%	matige toename (+)
Houtsnip	4	5	25%	
Fluiter	17	22	29%	stabiel (0)
Zanglijster	80	103	29%	matige afname (-)
Groene Specht	9	12	33%	matige toename (+)
Grote Lijster	58	78	34%	stabiel (0)
Huismus	9	13	44%	matige afname (-)
Veldleeuwerik	50	72	44%	matige afname (-)
Bosuil	11	16	45%	matige toename (+)
Roodborsttapuit	52	77	48%	matige toename (+)
Draaihals	2	3	50%	sterke toename (++)
Havik	2	3	50%	stabiel (0)
Wilde Eend	2	3	50%	matige afname (-)
Glanskop	39	60	54%	stabiel (0)
Grote Bonte Specht	107	167	56%	matige toename (+)
Koekoek	12	19	58%	matige toename (+)
Boerenwaluw	5	8	60%	matige toename (+)
Zwartkop	123	199	62%	matige toename (+)
Gaai	54	89	65%	stabiel (0)
Grauwe Vliegenvanger	45	76	69%	stabiel (0)
Tuinfluiter	10	17	70%	stabiel (0)
Appelvink	40	69	73%	matige toename (+)
Kuifmees	92	165	79%	matige toename (+)
Boomkruiper	130	256	97%	matige toename (+)
Kleine Bonte Specht	16	32	100%	stabiel (0)
Nijlgans	1	2	100%	matige afname (-)
Boomleeuwerik	57	132	132%	matige toename (+)
Zwarte Specht	8	19	138%	stabiel (0)
Goudvink	10	29	190%	stabiel (0)
Raaf	1	3	200%	onzekeer (-)
Sijs	1	3	200%	
Witte Kwikstaart	4	12	200%	matige afname (-)
Boomklever	41	133	224%	stabiel (0)
Buizerd	4	13	225%	matige toename (+)
Houtduif	27	88	226%	stabiel (0)
Putter	11	40	264%	matige toename (+)
Nachtzwaluw	15	58	287%	matige toename (+)
Kwartel	1	11	1000%	onzekeer (-)
Grasmus		9	Nieuw	matige toename (+)
Grauwe Klauwier		8	Nieuw	sterke toename (++)
Kortsnavelboomkruiper		1	Nieuw	
Middelste Bonte Specht		4	Nieuw	sterke toename (++)
Ransuil		1	Nieuw	onzekeer (-)
Sperwer		1	Nieuw	onzekeer (-)
Wespendief		2	Nieuw	
Zwarte Roodstaart		1	Nieuw	stabiel (0)

In bovenstaande tabel valt een aantal zaken op. Slechts één soort is in de periode als broedvogel verdwenen; de Kleine Plevier. Daarentegen verschenen er acht nieuwe broedvogelsoorten (Grasmus, Grauwe Klauwier, Kortsnavelboomkruiper, Middelste Bonte Specht, Ransuil, Sperwer, Wespandief en Zwarte Roodstaart). Slechts zes soorten vertonen een afname ($<-10\%$); zeven soorten waren in 2021 ongeveer even talrijk (van -10 tot $+10\%$) als in 2013 en maar liefst 41 van de te vergelijken soorten vertonen een toename ($>10\%$) waarvan 15 soorten minimaal in aantal zijn verdubbeld ($>90\%$). Hiervan zijn zelfs tien soorten verdrievoudigd ($>190\%$)! Dat is wel een uitroepeten waard.

Enig waarnemerseffect is niet uit te sluiten, maar voor de meeste soorten blijkt de richting van de aantalsontwikkelingen in lijn met die zich op groter schaal afspelen, zoals in de hele provincie Gelderland (tabel 4). Dit kan duiden op invloed van grootschalige

processen. Het is aannemelijk dat er ook lokale ontwikkelingen spelen. Zo zijn de aantalsveranderingen van sommige soorten groter dan de provinciale. Bij opvallend veel bos bewonende soorten, met name hollenbroeders als de spechten zijn de aantallen (meer dan) verdubbeld wat wijst op veroudering van bos. Dit kan een effect van bosbeheer zijn, maar ook van de bossterfte door droogtes.

Te gelijk valt ook op dat veel soorten van open terrein, heide en heide-bosovergangen het erg goed doen in het Planken Wambuis. De toename van de Veldleeuwrik in het Planken Wambuis contrasteert met de negatieve Gelderse trend. Hier kan een effect zijn van beheer gericht op instandhouding open terrein, verbinding van heidevelden en heideherstel en tevens een effect van het droge voorjaar. Een uitzondering is Geelgors die in het Planken Wambuis wel erg hard is afgenomen. Bij deze soort lijkt sprake van oostwaarts areaalinkrimping.

5. Evaluatie

Het Planken Wambuis is onderdeel van een veelheid aan arme bos- en heidegebieden op de Zuid Veluwe. Het gebied heeft een begrenzing waarbinnen een ontwikkeling plaats vindt die anders is dan in omliggende gebieden. Veel gebieden in de regio hebben andere terreinbeheerders en daarmee is de kans groot dat er in meer of mindere mate verschillen zijn in beheer. Daar komt bij dat gebieden afgesneden zijn van elkaar door hoge hekwerken en drukke snel- en autowegen. Dat heeft invloed op samenstelling van planten- en dierenleven. Vogels kunnen deze hindernissen op zich overbruggen, maar de aanwezige infrastructuur kan onder andere door verkeerslawaaï wel de aanwezigheid van vogels beïnvloeden.

Het Planken Wambuis is een belangrijk broedgebied voor soorten als Draaihals (3), Nachtzwaluw (58), Boomleeuwerik (132), alle spechten en de Grauwe Klauwier (8). Aantallen van de Grauwe- en Bonte Vliegenvanger waren relatief hoog (resp. 76 en 152) en ook de aantallen van Koekoek (19), Gekraagde Roodstaart (122), Boompieper (265) en Appelvink (69) kwamen hoog uit. Holenbroeders kunnen zich goed handhaven. Met name de oude beukenlanen van soms wel drie rijen dik zijn ideaal voor die groep. Holenduif, Spreeuw en Kauw die bijna uitsluitend in deze lanen voorkomen waren in dezelfde aantallen aanwezig als het geval was in 2013. Spechten en andere hollenbroeders, die meer in de bossen zelf

zitten, vertonen zonder uitzondering een toename waarbij vooral de Boomklever (+224%) en Kleine Bonte Specht (+100%) heel sterk zijn toegenomen. De Boomkleverstand is met een ruime verdrievoudiging in acht jaar tijd, zelfs geëxplodeerd.

Op de heide en de voormalige agrarische gebieden is een toename evident bij de meeste soorten. Toegenomen zijn daar Kwartel, Boomleeuwerik, Roodborsttapuit, Nachtzwaluw, Grauwe Klauwier. De Veldleeuwerik is licht toegenomen. Opvallend is het ongeveer gelijk blijven in aantal van Boompieper, Graspieper en Kneu en de afname van Geelgors (-62%).

De bossen hebben het zwaar. Aanhoudende droogte, met hittegolven en felle zon, in combinatie met een opstapeling van stikstof in het milieu hebben de bomen vatbaar gemaakt voor ziektes en plagen. Met honderden tegelijk sterven ze af. In een aantal (naald)bospercelen is een groot deel van de bomen gestorven en deze percelen zullen de komende paar jaar instorten. Dit zal een verdere en misschien nog snellere verandering van de vogelpopulatie in de hand werken. Het aantal aanwezige, typische naaldhoutsoorten, zoals Kuifmees en Zwarte Mees kan achteruit gaan. Evenals Goudhaan. Aan de andere kant kan een stervend bos ook kansen bieden voor hollenbroeders als spechten, vliegenvangers, Gekraagde roodstaart en boomkruiper die onder loslatende schorsplaten broedt.

Literatuur

- BIJLSMA R.G. 1996. De broedvogels van Planken Wambuis in 1994 en 1995. Rapport in eigen beheer, Wapse.
- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., VAN KLEUNEN A. KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2021. Broedvogels in Nederland in 2019. Sovon-rapport 2021/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DE BOER P. & KLEMMANN M. 2014. Broedvogels van Planken Wambuis in 2013. Sovon-rapport 2014/23. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
-

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Natuurmonumenten

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

